

ΑΠΟ ΒΑΓΔΑΤΗΣ ΕΙΣ ΤΑΣ ΙΝΔΙΑΣ*

Κυρίαί και Κύριοι,

Αἱ περιηγήσεις, κατὰ τὴν κυρίαν Στάελ, εἶναι ἡ μεγαλύτερα ἥδονή. Χωρὶς ν' ἀντικρούσω τὴν γνώμην τῆς θυγατρὸς τοῦ Νέκερ, φρονῶ ὅτι, ταξειδεύων τις, αἰσθάνεται τὴν εὐφροσυνωτέραν ἀπόλαυσιν. Ὅταν μάλιστα πρόκειται νὰ ἐπισκεθῇ τόπους νέους καὶ ἀγνώστους, νὰ ἴδῃ διὰ πρώτην φοράν ξένα ἦθη καὶ ἔθιμα, νὰ παραγκωνίσῃ ἀνθρώπους διαφορετικῆς φυλῆς καὶ χρώματος, τότε ἡ ἀπόλαυσις εἶναι μεγαλύτερα, διότι ὅλα τὰ συνήθως κυριεύοντα τὸν ἄνθρωπον πάθῃ κατασιγῶσι καὶ ἀπονεκροῦνται, μόνον δὲ τὸ αἶσθημα τῆς περιεργείας ἀναθρόσκει ἀπλυστον καὶ ἀδηφάγον, ἔτοιμον νὰ καταβροχθίσῃ πᾶν ὅ,τι παρουσιασθῇ ἐνώπιον αὐτοῦ. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές, κυρίαί καὶ κύριοι, ὅτι εἰς τὸ αἶσθημα αὐτὸ τῆς περιεργείας ὀφείλει ἡ ἀνθρωπότης ὅλας αὐτῆς τὰς συμφοράς, ἀφοῦ ἡ περιέργεια εἶναι ἡ αἰτία τῆς ἐξώσεως τῶν προπατόρων μας ἐκ τοῦ παραδείσου, ἀλλ' ἂν ἑτέρου ὅποια ἀγαθὰ ἐκαρπώθημεν χάρις εἰς αὐτήν! Εἰς τὴν περιέργειαν δὲν ὀφείλομεν τὰς ἐφευρέσεις, τὰς ἀνακαλύψεις, τὴν σπουδὴν, τὴν μάθησιν, τὰς γνώσεις, πᾶν τέλος εὐγενὲς καὶ προοδευτικὸν αἶσθημα;

Ἰπὸ τοιαύτης περιεργείας κατεχόμενος κ' ἐγώ, ἀπεφάσισα, ἀναχωρῶν ἐκ Βαγδάτης διὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν, νὰ ἐπισκεθῶ καὶ τὰς Ἰνδίας. Ὅτε ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, διελθὼν ἐκ Μεσοποταμίας καὶ ἀφικόμενος μέχρι τῆς Βακτριανῆς συνέλαβε κατὰ τὰ 327 π. Χ. τὴν ἰδέαν νὰ γνωρίσῃ ἐκ τοῦ σύνεγγυς καὶ τὰς χώρας τῶν Ἰνδῶν, περὶ τῶν ὁποίων διηγοῦντο εἰς αὐτὸν μύθους καὶ θαύματα, ἠναγκάσθη νὰ συνενώσῃ ἐπὶ τὸ αὐτὸ τοὺς ἀρίστους τῶν στρατηγῶν καὶ στρατιωτῶν του, νὰ ἐνισχύσῃ δὲ αὐτοὺς καὶ διὰ τῶν μαχιμωτέρων ἀσιανῶν πολεμιστῶν, ὡς λέγει ὁ Ἀρριανός. Καὶ μολταυτὰ ἀνὰ πᾶν αὐτοῦ βῆμα ἀπῆντα πλεῖστα προσκόμματα, δυσχεραίνοντα τὴν ὁδοπορίαν. Σήμερον, ὡς θὰ ἴδῃτε, τὰ πράγματα ἠλλαξάν, ἀπλοποιηθέντα ἐπαίσθητῶς. Προημνησέσθε εἰσιτήριον ἀπὸ τὴν ἐν Βαγδάτῃ εταιρίαν Lynch, ἐπιβαίνετε ἐνὸς ἀτμοπλοίου τοῦ ποταμοῦ Τίγρητος, κατέρχεσθε ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν ἀπὸ Βαγδάτης εἰς Βασσόραν, ἐπιβαίνετε ἐκεῖθεν τοῦ ταχυδρομικοῦ ἀτμοπλοίου τῶν «Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν», διασχίζετε κατὰ μῆκος τὸν Περσικὸν κόλπον ἐπὶ ἡμέρας τέσσαρας, ἐξέρχεσθε εἰς τὸν γαλίνιον Ἰνδικὸν ὠκεανὸν καὶ μετὰ ἐβδομαδιαίων πλοῦν ἐλλειμενίζεσθε τέλος εἰς τὴν Βομβάν, ἥτις εἶναι μία τῶν κυριωτέρων πόλεων τῆς Ἰνδικῆς καὶ ἐν τῶν σπουδαιότερων ἐπινειῶν ἀπάσης τῆς ὑψηλῆς.

Τὸ δρομολόγιον τοῦτο διαχαράξας, ἐπέβην περὶ τὰς ἀρχὰς ἀπριλίου τοῦ 1891 ἐπὶ τοῦ «Καλίου», ὡραίου ἀγγλικῆς ἀτμοπλοίου, ὁμοίου πρὸς μέγα καὶ εὐρύτατον ρυμουλκόν. Ὅτε ἀτήραμεν τῆς Βαγδάτης ἡ ἡμίσεια πόλις ἐκοιμᾶτο ἀκόμῃ, λεπτὴ δὲ

καὶ διαφανὲς οὐμίχλη περιεκάλυπτε τὰς κορυφὰς τῶν φοινικοδένδρων. Ἀπειροπληθεῖς λαοὶ ἐχαίρετίζον τὴν ἀναχώρησιν ἡμῶν διὰ χαρμωδῶν κωγιῶν. Τὸ ἀτμόπλοιον ἤτο κατάφορτον. Ὅτε δὲ ὁ ἥλιος ἀνεφάνη ὡς χρυσόκονις ἐπιπάσσουσα τὰ πρὸς ἀνατολὰς νέφη, ἤρχισα νὰ ἐπιθεωρῶ τὰ ἐπὶ τοῦ καταστρώματος συνωστισμένα ὄντα καὶ πράγματα. Παρὰ τοὺς πελωρίους δάκκους μαλλίων εὐρίσκοντο ἀποσκευαὶ ἐπιβατῶν, οἰκογένειαι ἡμίγυμνοι νομάδων, Πέρσαι παρασκευάζοντες τέιον, πρόβαρα μονοτόνως βελάζοντα, ἄνωτεροι ὑπάλληλοι καπνίζοντες ναργιλέν· ἐδῶ Χαλδαῖα προσπαθοῦσα νὰ σιωπήσῃ κλαυθυμρίζον νήπιον, ἐκεῖ ἀρειμάνιος Κοῦρδος ἀποδίδων εἰς τὴν μάχαιράν του τὴν ἀπολεσθεῖσαν στιλπνότητα, παρέκει Ἰουδαῖος ὀρθὸς κρατῶν ἐν χειρὶ σημειωματῆριον καὶ γράφων ἀριθμοὺς ὑπὸ ἀριθμοῦς, καὶ ἀπώτερόν μοναχὸς Καρμυλίτης ἔχων ἐσταυρωμένας τὰς χεῖρας ἐπὶ τῆς κοιλίας του καὶ θεώμενος περιέργως τὸν κατὰστικτον Βεδουίνης βραχίονα. Ἐπὶ δὲ τῆς στενῆς τοῦ ἀτμοπλοίου γαβύρας, βραχύσωμος καὶ πυρρόθυρις, ὁ πλοίαρχος περιπατεῖ σοβαρὸς καὶ σύννους μὲ τὸ ὕψος ναυάρχου ἀγγλοῦ ὁδηγοῦντος στόλον ὀλόκληρον καὶ κατεχομένου ὑπὸ τῆς συναισθησεως τῆς σπουδαίας αὐτοῦ ἀποστολῆς.

Τοιοιτοτρόπως ἐδαίνομεν ὅτε μ. μ. ἐφάνη ἐν ἀπόπτῳ παμμέγεθες κτίριον εἰς τὴν θέαν τοῦ ὁποίου ἀνέκραζαν οἱ Ἀράβες — Τὰ κ-ἐ-λ-Κ-ἐ-σ-ρ-α ἦτοι: ἡ ἀψὶς τοῦ Ὑ Χοσρόου· μολονότι δ' ἐφαίνετο ὀλίγην ὥραν ἀπέχον ἡμῶν αἴφνης τὸ εἶδομεν ὅτι ἀπομακρύννται. Τὸ αἶτιον εἶναι ὅτι ὁ Τίγρης εἰς τὸ μέρος αὐτὸ σχηματίζει μέγα ἡμικύκλιον· ἐνθὺ δὲ εἰς ἡμίσειαν ὥραν δύναται τις νὰ διασχίσῃ τὴν διάμετρον αὐτοῦ πεζῇ, ἀπαιτοῦνται ὥραι τρεῖς διὰ νὰ περιέλθῃ τὴν χερσόνησον ποταμοπλοῶν. Ἡ χερσόνησος αὕτη εἶναι ἡ τοποθεσία τῆς ἀρχαίας Κτησιφῶντος, τῆς πρωτεύουσας τῶν Πάρθων, οἵτινες ἔδωκαν τὴν ὀνομασίαν δυναστείας τῶν Ἀρσακιδῶν, διαδεχθεῖσαν ἐν Μεσοποταμίᾳ τοὺς Σελευκίδας, τῶν ὁποίων πάλιν ἡ πρωτεύουσα Σελεύκεια ἐκεῖτο ἀκριβὲς ἐπὶ τῆς ἀπέναντι τῆς Κτησιφῶντος ὁχθῆς, ἐνθα διαδύχοντο εἰσέτι ἐρειπιῶδη τινὰ ὑψώματα. Διότι, ὡς εἶναι γνωστόν, ἀποθανόντος τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ὁ ἐκ τῶν στρατηγῶν αὐτοῦ Σέλευκος ὁ Νικάτωρ, ἀνὴρ ἰσχυρὸς καὶ φιλόδοξος, ἰδρυσεν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς τοῦ Τίγρητος ὁχθῆς τὴν Σελεύκειαν, ἥτις ἦνθησεν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἐπέφερε τὴν τελειωτικὴν τῆς Βαβυλῶνος καταστροφὴν. Ὁ Πλίνιος λέγει ὅτι εἰς τὴν ἐποχὴν του ἀκόμῃ ἡ Σελεύκεια αὕτη, ἥτις καὶ ἐπωνομάζετο Βαβυλωνία, ἤτο ἐλευθέρη καὶ ἀνεξάρτητος, ὅτι τὰ ἦθη ἐν αὐτῇ ἦσαν ὅλως μακεδονικά, ὅτι ἐκατοικεῖτο ὑπὸ ἑξακοσίων χιλιάδων ψυχῶν καὶ ὅτι τὸ σχέδιον ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐκτίσθη παρίστα ἀετὸν μὲ ἀνοικτὰς πτέρυγας. Πράγματι δὲ ἡ Σελεύκεια ἤκμασε κατ' ἀρχάς, ἀλλὰ βαθυμδὸν ἡ πολιτικομανία τῶν κατοίκων αὐτῆς ἐξησθένεισεν ἐπὶ τοσοῦτο τὴν χώραν, ὥστε τὰ ἐπιδραμόντα στρατεύματα τοῦ Ρωμαίου αυτοκράτορος Οὐῆρου εὐκόλως ἐξεπύρηνσαν αὐτήν. Πρὶν ἢ ὅμως ἀκόμῃ ἡ Σελεύκεια παρακμάσῃ καὶ ἀποσυντεθῇ, ἡ γείτων αὐτῆς Κτησιφῶν ἐθαλλεν ὑπὸ τοὺς Ἀρσακίδας, τῶν ὁποίων ἡ δυναστεία, καίτοι βαρβάρου καταγωγῆς, εἶχεν ὅμως ἐγκολπωθῇ τὸν ἀρχαῖον ἐλληνικὸν πολι-

*) Δημοσίᾳ διέλεξις πλήρης χάριτος, γενομένη ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ τῇ παρελθούσῃ πέμπτῃ, 20 φθίνοντος, πρὸ πολλοῦ ἀκροατηρίου.

τισμόν καὶ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς τὸ μεταίχμιον τῆς ἀλεξανδρινῆς καὶ τῆς μετ' αὐτὴν βαρβάρου ἐποχῆς ἐν Μεσοποταμίᾳ. Διότι ἡ Κτησιφῶν, ἥτις, κατὰ τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς, ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ Πάρθου βασιλέως Βαρδάννου, οὐ μόνον τὸ ὄνομα ἔλαβεν ἐλληνικόν, ἀλλὰ καὶ τὰ νομίσματά της, ἔφερον ἐνθεν μὲν τὴν προτομὴν τοῦ Ἀρσάκου, Βαρδάννου, Βολογέση, Φραάτου καὶ τῶν λοιπῶν βασιλέων της, ὁρισθέν ἐλλληνικά μόνον γράμματα δι' ὧν ἕκαστος βασιλεὺς ἐπιτίλοφθερεῖτο οἰκειοθελῶς: Μέγας, ἐπιφάνης, φιλέλλην, εὐεργέτης καὶ τὰ παρόμοια· ὥστε δυσκολεύομαι νὰ παραδεχθῶ καθ' ὁλοκλήριαν τὴν γνώμην τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ Perrot λέγοντος ὅτι «ὁ λαὸς οὗτος ἔμεινε βάρβαρος καὶ ὅτι ἡ πρωτεύουσα αὐτοῦ Κτησιφῶν δὲν φαίνεται ἐπισύρασα τοὺς σοφοὺς, διότι οὐδέποτε ἐννοσχολήθησαν ἐκεῖ οὔτε εἰς τὴν ἀναζήτησιν τῶν ἀρχαίων φυλῶν, οὔτε εἰς τὰς μελέτας εἰς τὰς ὁποίας ἠρέσκετο νὰ ἐπιδίδηται τότε ὁλοκλήρως ὁ ἐλληνικὸς κόσμος» ἐνῷ ὁ Σιράδων λέγει «τὴν Κτησιφῶντα ἐποιοῦντο χειμᾶδιον οἱ τῶν Παρθυαίων βασιλεῖς, φειδόμενοι τῶν Σελευκέων, ἵνα μὴ κατασταθμεύουντο ὑπὸ τοῦ σκυθικοῦ φύλου καὶ στρατιωτικοῦ.» τὸ ὁποῖον σημαίνει ὅτι οἱ Πάρθοι εἶχον μεγάλην ὑπόληψιν εἰς τοὺς Ἕλληνας Σελευκεῖς τοῦτο δὲ φαίνεται ἐτι μᾶλλον καὶ ἐκ τῶν γάμων τῆς θυγατρὸς Ἀρσάκου τοῦ Β' μετὰ Δημητρίου τοῦ Νικάτορος, τὸν ὁποῖον καίτοι αἰχμαλωτίσας ὁ Πάρθης βασιλεὺς, ἔκαμεν ὅμως ἀμέσως γαμβρόν του. Ὡς τε συμπεραίνω μᾶλλον ὅτι ἐπειδὴ ἡ πολιτοκρία καὶ ἡ ὑποδούλωσις τῆς Κτησιφῶντος ὑπὸ τῶν Σασσανιδῶν, οἵτινες ἰσχυροὶ κατήλθον ἐκ τῶν ὀρέων τῆς Περσίας κατὰ τὰ 226 μ. Χ., ἐπῆλθε ταχεῖα καὶ ἀμεσος, συνεπήνεγκε τὴν καταστροφὴν καὶ ἀπώλειαν παντὸς ὅ,τι ἠδύνατο ν' ἀποδείξῃ ἐναργέστερον τὴν καλλιέργειαν τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων εἰς τὴν Παρθικὴν πρωτεύουσιν.

Ἄλλ' ἐνῷ διεννοοῦμιν ὅλα αὐτὰ, ὁ «Καλιφης» ἔφθασεν ἐνώπιον τῆς ἀψίδος τοῦ Χοσρόου. Ἡ ἀψὶς αὕτη ἥτις ἔχει ἴσως ἡλικίαν 15 αἰῶνων, εἶναι λειψανον ἀνακτόρου Σασσαναδικοῦ, μολονότι δὲ ἕκαστον ἔτος ἀφαιρεῖ ἀπ' αὐτῆς μέρος τι, οὐχ ἥττον ὅμως εἶναι ἀκόμη μνημεῖον ἀξιοθέατον ἔχον πρόσφιν ἐννεήκοντα μέτρων πλάτους καὶ ὕψους τριάκοντα πέντε, φαίνεται δ' εἰσέτι ἐν τῷ μέσῳ τοῦ διαγράμματος αὐτῆς ἀπέραντος αἰθουσα ἔχουσα πλάτος μόνον εἰκοσιπέντε μέτρων.

Κατὰ τὸν Κον καὶ τὴν Καν Dieulafoy, εἰς τοὺς ὁποίους ὀφείλονται αἱ νεώτεραι ἀνασκαφαὶ τῶν Σούσων καὶ τῆς Περσепόλεως, τὸ ἀνάκτορον τῆς Κτησιφῶντος, καίτοι ἀρχιτεκτονικῆς διαφόρου τῶν ἐν Περσίᾳ ἀνακτόρων τῶν Ἀχαιμενιδῶν, φέρει ὅμως τὸν αὐτὸν περίπου τύπον καὶ εἰκάζεται ὅτι ἦτο μέρος ὑποδοχῆς καὶ ἀκρόασεως παρὰ τοῖς Σασσανιδαῖς. Ἡ μεγαλοπρεπὴς αὕτη ἀψὶς, φαίνεται ὅτι ἐκαλύπτετο ὑπὸ μεγάλου κατακρύπτου παραπετάσματος, τὸ ὁποῖον μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου καὶ τὴν ἐξέγερσιν τοῦ Μονάρχου ἠγείρετο, καὶ τότε προσήρχοντο πάντες οἱ ζητοῦντες ἀκρόασιν. Ὁ Πέρσης ποιητὴς Φερδουζι, εἰς τὸ ποίημα αὐτοῦ «Χοσρόης καὶ Σχιρὶν» λέγει: — «Ὅταν ἡ νύξ παρεχώρησε τὴν θέσιν αὐτῆς εἰς τὴν ἡμέραν, ἠνεώγη τὸ παραπέτασμα τῆς ἀψίδος καὶ ὁ βασιλεὺς ἐδέχθη τὸ πλῆθος».

Μολονότι ὑπὸ τινων περιηγητῶν ἠγέρθησαν ἀμφιβολίαι περὶ τῆς ἀκριβείας τοῦ ὀνόματος τοῦ κτίτορος, σήμερον ὅμως ἐδεβαίωθον ὅτι ὁ οἰκοδομήσας τὸ ἀνάκτορον τοῦτο εἶναι ὁ Σασσανιδὴς βασιλεὺς Χοσρόης Παρβὴς ὁ ἐπονομασθεὶς καὶ Νουσιρβάν ἡτοιδικαίος.

Ἄλλ' ἐὰν ἐξακολουθήσω παρασυρόμενος ὑπὸ τῆς ἱστορίας, ὑμεῖς μὲν θὰ μὲ χαρακτηρίσετε ὡς ἀλλοτρώσαν, ἐγὼ δὲ δὲν θὰ φθάσω ἐγκαίρως εἰς τὸν ὅρον εἰς τὸν ὁποῖον ὑπεσχέθην. Εὐτυχῶς τὸ ἀτμόπλοιον προχωρεῖ. Τὴν ἐπιούσαν ἐφθάσαμεν εἰς τὴν Κοῦτ ἢ Κοῦτ-ἐλ-Ἀμάρ, ἐνθα καὶ προσηγγίσσαμεν. Δὲν θὰ σᾶς ἀνέφερόν τι περὶ τῆς κωμοπόλεως ταύτης ἀν μὴ κατόκουν ἐν αὐτῇ οἰκογένειαί τινες περιέρχοντο μονοθεϊστικῆς αἰρέσεως, τῆς αἰρέσεως τῶν Subbas ἢ Σαββαίων. Ὅλοι οἱ περιηγηθέντες τὰ μέρη ἐκεῖνα ἐπονομάζουν αὐτοὺς Χριστιανούς τοῦ ἁγ. Ἰωάννου, τοῦτο δὲ διότι ὡς προφήτην ἔχουσιν Ἰωάννην τὸν Βαπτιστὴν. Τὸ ἐπώνυμον Σαββαῖοι τὸ φέρουσι βεβαίως καταχρηστικῶς, διότι ὁ Σαββαϊσμός ἦτο θρησκεία ἀστρολατρικὴ, λαβοῦσα ἀρχὴν εἰς τὴν ἐν Ἀραβίᾳ Σάββαν τῆς ὁποίας ἔμεινεν ἱστορικὴ ἢ βασιλίσσα ἢ ἐπισκεψθεῖσα τὸν σοφὸν Σολομώντα. Οἱ θεολόγοι τῆς Δύσεως φησύνουν ὅτι ἡ αἰρέσις αὕτη εἶναι ἡ τῶν Μαυδαίων, οἵτινες εἰς χρόνους καθ' οὓς τὸ θρησκειν ἦτο τὸ πᾶν, ἐκ ἥδου μὴ ἐκ λειψῶσιν ἐν στόματι μαχαίρας, ἐνεδύθησαν τὸ ὄνομα τῶν Σαββαίων, ἐξαιρουμένων τότε τοῦ θανάτου καὶ οὕτω περιεσώθησαν. Οἱ ἐκ τῶν ἡμετέρων περὶ αἰρέσεων γράψαντες ἀποκαλοῦσιν αὐτοὺς Μαυδαίους, τοὺς θεωροῦσι δὲ ἀπογόνους τῶν ἡμεροβαπτιστῶν καὶ λέγουσιν ὅτι ἐξ αὐτῶν κατήγετο καὶ ὁ Μάνης, ὅστις ὅμως εἰκοσιτετραετῆς ἐγένετο ἀποκαλυπτικὸς καὶ ἵδρυσεν τὴν περίπυστον τῶν Μανιχαίων αἰρέσιν, περιεσώθησαν ὅλον τὸν τότε γνωστὸν κόσμον, καταδιωχθεῖσαν ὅμως ἀπανταχόθεν.

Οἱ Μανδαῖοι τῆς σήμερον εἶναι ὀλιγάριθμοι, συμποσοῦνται δὲ ἴσως εἰς 200 μόνον οἰκογενεῖας καθ' ὅλην τὴν Μεσοποταμίαν. Τὰ ἴθνη καὶ ἔθιμα αὐτῶν εἶναι λίαν παράδοξα καὶ δύναται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς κράμα τῶν τριῶν μονοθεϊστικῶν θρησκειμάτων. Ἐχουσι τὰς ἀποπλύσεις, τρώγουσι μόνον κρέας προβάτου σφαγιασθέντος ὑπὸ τοῦ ἱερέως αὐτῶν καὶ ἔχουσιν ὡς βάσιν τοῦ δόγματος αὐτῶν τὸ βάπτισμα. Ὅλοι ὀφείλουν νὰ βαπτισθῶσιν ἅπασι τοῦ ἐνιαυτοῦ καὶ εἰς ὀρισμένον ἐποχὴν. Κατοικοῦσι πάντοτε εἰς μέρη, ἀπὸ τὰ ὁποῖα διέρχεται ποταμὸς ἢ ρυαξ, ρεῦμα δηλονότι ὕδατος. Ὅλα τὰ μυστήρια αὐτῶν τελοῦνται ἐν τῷ ὕδατι. Ὁ γάμος τελεῖται ἐντὸς τοῦ ρεύματος τοῦ ποταμοῦ, γαμβρὸς δὲ καὶ νύμφη μετὰ τῶν προσκεκλημένων εἰσχωροῦσιν ἐν τῷ ὕδατι μέχρι γονάτων. Βαπτίζουν ἐν τῷ ρεύματι, σφαγιάζουν ἐν τῷ ρεύματι, προσεύχονται ἐν τῷ ρεύματι, ἐξαγγίζονται ἐν τῷ ρεύματι. Ὅταν ἐντὸς ἐνὸς οἴκου κατοικῶσιν εἰκοσι πρόσωπα, ζευγὸς δὲ μόνον αὐτῶν λήβη ἀνάγκην ἐξαγγνισμοῦ, βλέπετε ἀμέσως ὅλους τοὺς ἐν τῷ οἴκῳ ἐκεῖνῳ νὰ ρίπτονται τὴν ἐπαύριον εἰς τὸν ποταμὸν, ὡς οἱ δαιμονιῶντες χοῖροι τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ νὰ καθαρίζονται διὰ τὴν βεβήλωσιν τῶν ἄλλων. Κατ' ἐπιστημονικωτέραν ὁδὸν κατάταξιν εἶναι οἱ ἀμφίδιοι τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ἀπὸ τὸ παραμι-

μικρόν πρᾶγμα θεωροῦσιν ἑαυτοὺς ἀκαθάρτους. π. χ. οἱ ἱερεῖς αὐτῶν εἶναι ἑγγαμοί, ἀλλ' αἱ γυναῖκες τῶν δὲν δύνανται νὰ ψαύσουν ἀντικείμενόν τι προωρισμένον διὰ τὸν σύζυγον· ἄλλως τὸ ἐνδύμα ἐκεῖνο, ἢ τὸ ἐπιπλόν, ἢ τὸ φαγητόν, βεβηλοῦται καὶ πρέπει νὰ διέλθῃ διὰ ρέοντος ὕδατος. Τὸ σῶμα νεκροῦ θεωρεῖται βεβηλὸν καὶ μολυσματικόν, ἀποφεύγει δὲ πᾶς τις νὰ ἐγγίσῃ αὐτό· διὰ τοῦτο, ἅμα νομίζουν ὅτι ὁ ἀσθενὴς κινδυνεύει, σκάπτουν ἐν σπουδῇ λάκκον καὶ ἐναποθέτουν αὐτὸν ζῶντα ἐν τῷ ἐντὸς αὐτοῦ, ἐπιταχύνοντες οὕτω τὸν θάνατον τοῦ ἀγωνιῶντος.

Κατὰ περιέργον δ' ὅλως σύμπτωσιν, ἡ σκληρὰ αὐτῇ συνήθεια τοῦ ἐνταφιάζειν πρὸ τοῦ τελείου θανάτου ὑπάρχει καὶ παρὰ τοῖς Ἑβραίοις, λαφ' ὑπερβορεῖφ, μηδεμίαν σχέσιν ἔχοντι μὲ τὰς νοτιοασιατικὰς φυλάς, τοῦθ' ὅπερ δεικνύει ὅτι ὁ ἀνθρώπινος νοῦς σκέπτεται πολλακίς ὁμοιομόρῳ, καίτοι εὐρισκόμενος εἰς διαφόρους ὅλως κλιματολογικὰς καὶ γεωγραφικὰς ζῶνας.

Ἀπὸ τοῦ Κοῦτ μέχρι τῆς Βασσόρας ὀλίγιστα εἶναι τὰ ἀξιοσημείωτα. Ὁ Τίγρης — ὅστις ὀνομάσθην οὕτω ἐκ τοῦ Περσικοῦ τῶν ὅπερ σημαίνει βέλος, ἴσως δὲ καὶ ἐκ τοῦ σανσκριτικοῦ *Tigra* τὸ ὅποιον σημαίνει ὄξυς — κυλῖει θυμοειδὴς τὰ ὀρμητικὰ αὐτοῦ κύματα, ἅτινα πολλακίς ἀποσπῶσι μέρος τῆς ὄχθης πίπτον μετὰ πατάγου ἐν τῷ ποταμῷ. Ἐπὶ τῶν παροχθίων σμήνη πελεκάνων, νησίδων ἀγρίων, λάρων καὶ φαλακροκοράκων πανηγυρίζουσι διὰ πρωτακούστου συμφωνίας τὴν διὰ τοῦ μέσου αὐτῶν διάβασιν τοῦ ἀτμοπλοίου. Εἰς μίαν περιστροφὴν τοῦ ποταμοῦ ἀνακύπτει, ὥς διὰ μαγείας, ὥραϊον μαυσαλεῖον μὲ βαθυπράσινον ὅθλον, ἔχον ὥς φύλακας δύο ἰσοῦς φεινικόδενδρα. Ἐντὸς αὐτοῦ ὑπάρχει ὁ τάφος τοῦ προφήτου Ἑσδρα, τοῦ ἐκ τῆς Βαβυλῶνος μετενεγκόντος τοὺς Ἰουδαίους εἰς Ἱερουσόλυμα, θεωρουμένου ὑπὸ τῶν αὐτοχθόνων ὡς σωτήρος τοῦ Ἑβραϊσμοῦ καὶ προκαλοῦντος κατ' ἔτος μυριάδας Ἰσραηλιτῶν, ἐρχομένων ἐκεῖ διὰ προσκύνημα καὶ πλουτισμῶν τὰ ταμεῖα τῶν ἀτμοπλοϊκῶν ἐταιρειῶν. Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ ὄψις τοῦ καταστρώματος ἡλλάξε. Παρῆλθον δύο ἡμερονύκτια ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεως ἡμῶν, τὸ δὲ ἀτμοπλοῖον ἐξεκένωσεν φορτία καὶ ἐπιβάτας εἰς Ἀλῆ-ἐλ-δαρμπῆ καὶ Ἀλῆ-ἐλ-Σεργικῆ, δύο πολυάνθρωπα χωρία· ἀφῆκε τὸν ἀνυπόδητον Καρμυλίτην εἰς Ἀμάραν, ἥτις εἶναι ἡ ὀνομαστοτέρα ἐπαρχία μεταξὺ Βασσόρας καὶ Βαγδάτης καὶ ἐνθα ὑπάρχει ναὸς τῶν Καθολικῶν. Ἐπληρώθη δὲ τὸ κατάστρωμα ὑπὸ νέων μορφῶν, νέων ἀποσκευῶν, νέων ζώων, διότι εἰσῆλθον λαγωνικά, ἱέρακες καὶ μία λεοπαρδαλὶς ἐξησκημένη διὰ κυνήγιον, ἀνήκοντα ὅλα εἰς ὁρμυανῆ Σελήν. ἐπιστρέφοντα εἰς Βασσόραν. Τὴν δ' ἐπισύσαν πρῶτ' ἐφθάσαμεν εἰς τὸ μέρος ἐνθα ὁ Τίγρης μετὰ τοῦ Εὐφράτου ἐνοῦνται, συναποτελοῦντες εὐρύτατον ποταμόν, καλούμενον σήμερον *Chatt-el-Arab*, ἥτοι Ἀραβικόν, ὄνομα ὅπερ ἔφερε καὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι, ἀφοῦ καὶ ὁ Ἀρριανὸς ὀνομάζει αὐτὸν Ἀράβιον καὶ Ἀραβίον.

Οἶον μεγαλοπρεπὲς καὶ μαγευτικὸν θέαμα! Αἱ ξηραὶ καὶ ἀπότομοι ὄχθαι τοῦ Τίγριτος μετετρέπιδαν εἰς εὐχία καὶ θαλαρὰ δάση ἐν οἷς πρωτεύουσιν ἀπεραντοὶ φυτεῖαι φοινικοδένδρων, προεκτεινόντων φι-

λαρέσκως ἐν τῷ ὕδατι τὴν γραφικὴν αὐτῶν σκιάν. Ἐντὸς τοῦ Δέλτα τῶν δύο ποταμῶν εὐρίσκεται πενιχρὸν χωρίδιον ἡ Κοῦρνα, ὄνομα σημαῖνον κέρατα ὅπως καὶ εἰς τὰς λατινικὰς γλώσσας καὶ τοῦτο ὡς ἐκ τοῦ σχήματος κεράτων ταύρου, τὸ ὅποιον λαμβάνουν οἱ ποταμοὶ ἀνω τῆς ἐνώσεως αὐτῶν.

Ὁ ἀγγλος περιηγητὴς Κέππελ φρονεῖ ὅτι ἐν τῇ τοποθεσίᾳ τῆς Κοῦρνας ἔκειτο ἡ Ἀπάμεια, κτισθεῖσα ὑπὸ Σελεύκου τοῦ Νικάτορος πρὸς τιμὴν τῆς συζύγου αὐτοῦ Ἀπαμείας, οὐδεὶς ὅμως ἄλλος ἐπεβεβαίωσε τοῦτο. Ἐνφ' ἀπ' ἐναντίας οἱ σοφώτεροι γεωλόγοι καὶ τοπογράφοι συμφωνοῦν ὅτι εἰς τὸ Δέλτα αὐτό, παρὰ τὸ ὅποιον ἐκτὸς τῶν δύο ποταμῶν κύνεται καὶ ὁ Κάρουν ρέων ἐκ τῆς Περσίας, ὑπάρχει δὲ καὶ κοίτη ποταμοῦ ρέοντος ἄλλοτε ἐκ τῆς Χαλδαίας, ἔκειτο ἡ Ἑδὲμ τῆς Γραφῆς, ὁ ἐπίγειος δηλονότι παράδεισος, ὅστις κατὰ τὴν ἑβραϊκὴν κοσμογονίαν ἔκειτο ἐν τῷ μέσῳ τεσσάρων ποταμῶν. Φαντάζεσθε μεθ' ὁπόσης ἀπληστίας ἐπὶ τῆς γειφύρας τοῦ ἀτμοπλοίου ἰστάμενος ἐδίδεπον τὸ μέρος ἐν τῷ ὁποίῳ ἐφάνησαν οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, καθ' ἣν οἱ ποταμοὶ ὑψοῦνται εἰς τὸ ἀνώτατον σημεῖον, τὸ ἔδαφος εἶναι σχεδὸν ἐν ἰσῇ γραμμῇ πρὸς τὸ ὕδωρ, ἐνιαχοῦ μάλιστα τὸ ρεῦμα καταπλημμυρεῖ τὸ ἔδαφος ἐν τῷ ὁποίῳ φυόνται θάμνοι καὶ δενδρύλλια ταμαρίξων καὶ διακρίνονται πάλλευκα τμήματα γῆς, προερχόμενα ἐξ ἀναβρασμῶν ἁλατος συνήθων καθ' ὅλην τὴν κοίτην Μεσοποταμίαν. Ὁ Πλίνιος θεωρεῖ τὸ μέρος τοῦτο ὡς τὸ εὐφορώτερον τῆς Ἀνατολῆς, *Solum orientis fertilissimum*, λέγει, καὶ ὅμως σήμερον μένει σχεδὸν ἀνεκμετάλλευτον.

Μεθ' ὅλην τὴν γραφικότητα τῶν πέριξ ὀχθῶν, μεθ' ὅλην τὴν μυστηριώδη αἰγλήν, ἥτις ἐπικαλύπτει τὸ μέρος τοῦτο, βλέπων τὴν πρῶτην πατρίδα τῆς ἀνθρωπότητος εἰς τοιαύτην ἀθλίαν κατάστασιν καὶ μανθάνων ὅτι τὰ ἔλη καὶ τέλματα, οἱ κῶνωπες καὶ οἱ σκνίπες, αἱ σαῦραι καὶ οἱ σκορπίοι, βριθουσὶν ἐκεῖ, ὁμολογῶ ὅτι ἐδικαίωσα τοὺς πρωτοπλάστους διὰ τὴν παρακοὴν τῶν, χάρις εἰς τὴν ὁποίαν νῦν τυχνοῦν ἐγκαίρως νὰ ἐκπατρισθῶσι.

Μετὰ ἐξάωρον ἐκεῖθεν πλοῦν ἐφθάσαμεν ἐνώπιον τῆς Βασσόρας καὶ ἡγκυροβολήσαμεν. Ἐνταῦθα ἡ κίνσις εἶναι μεγάλῃ· πλοίαρα, μονόζυγα καὶ λέμβοι προσαράζουν εἰς τὸ ἀτμοπλοῖον· ἐξ ἀγγλικά ἀτμοκίνητα διαφόρων ἐμπορικῶν ἐταιρειῶν πληροῦνται φορτίων ἢ ἐκκενοῦνται. Μεταξὺ αὐτῶν διακρίνεται καὶ τὸ ταχυδρομικόν ἡ «Κίλδα» τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν, ὅπερ πρόκειται νὰ μὲ μεταφέρῃ εἰς τὸν ὅρον μου. Ἀναχωρεῖ τὴν ἐπαύριον, ἔχω ὅθεν καιρὸν νὰ ἐπισκεφθῶ τὴν πόλιν.

Ἡ πόλις ἀπέχει ἡμίσειαν ὥραν ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ. Μεταβαίνει τίς εἴτε πεζὸς εἴτε διὰ λέμβου, ἐπὶ διωρυχῶς καλουμένης Achar, 15 μέτρων πλάτους, ἐχούσης ἐκατέρωθεν οἰκοδομὰς, ἀποπνεούσας μυστηριώδεις τι ἄρωμα νωχελείας καὶ μαλθακότητος. Αἱ ὄχθαι τοῦ Achar εἶναι σκεραὶ καὶ καταπράσινοι, μεδαὶ ἀκακιῶν τοῦ Παρνέλ τὰς ὁποίας κοινῶς ὀνομάζομεν γαζίας καὶ τῶν ὁποίων τὰ πολυπληθῆ ἄνθη, ὡς χρυσὰ ἀερώδη σφαιρίδια, βαλσαμώνουν τὴν ἀτμόσφαιραν, ἐλαττόνοντα τὰς ἐκ τῶν τελμάτων ἐκπεμπομένας ἀναθυμιάσεις.

Εἰς τὴν Βασσόραν ἀνὰ πᾶν ἡμερονύκτιον βλέπει τις ἀμπωτὴν καὶ παλιόροισιν. Τὸ θέρος ἡ παλιόροια ἀνυψοῖ τὰ ὕδατα κατὰ ἓν καὶ ἡμισυ μέτρον, τὸν δὲ δὲ χειμῶνα κατὰ δύο καὶ ἡμισυ. Τὸ ἔδαφος καὶ ἡ πόλις θὰ κατεπλημμυροῦντο ὑπὸ τῆς παλιόροιας ἂν δὲν ὑπῆρχον φράγματα καὶ προχώματα, εἰς τὰ ὅποια ὅμως ἔχουσιν ἐπίτηδες ὅπας ἐπιτροπεύσας τὴν εἰσόδον τοῦ ὕδατος πρὸς ἄρδευσιν τῶν ἀπεράντων κήπων, οἵτινες ἐμπεριέχουσιν ἀναριθμήτους ποικιλίας φοινίκων. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ὑπάρχουσι καὶ ὁπαὶ ἐξόδου, τὰ εἰσβάλλοντα ὕδατα λιμνάζουσι καὶ ἡ Βασσόρα γίνεται οὕτως ἐστία διαλείποντων καὶ ἐλωδῶν πυρετῶν.

Κ. Χ. ΜΕΤΑΣΑΣ.

(Ἀκολουθεῖ).

ΖΕΥΣ ΚΑΙ ΑΦΡΟΔΙΤΗ¹

Οὐδείς ὁ μὴ ἀποθαυμάζων κατὰ τὴν στιγμήν ταύτην ἐν τῷ οὐρανῷ δύο λαμπροὺς ἀστέρας, σελαγίζοντας εὐθὺς μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου καὶ προτρέχοντας πάντων τῶν ἄλλων ἀδελφῶν αὐτῶν ἐν τῇ ἀπείρῳ τοῦ οὐρανοῦ στερεώματος ἐκτάσει διὰ τῆς λάμπειος τοῦ φωτός αὐτῶν. Ὁ ὠραιότερος καὶ λαμπρότερος τούτων ἀκτινοβολεῖ πρὸς τὰ νοτιοδυτικὰ, παρκαλοῦσιν τὸν ἥλιον ἐν τῇ πορείᾳ αὐτοῦ ἀπὸ ἀποστάσεως τριῶν ὥρων, οὗτος δὲ εἶναι ἡ Ἀφροδίτη, ὁ ὠραιότατος τῶν πλανητῶν καὶ ὁ πρῶτος, ὃν οἱ ἄνθρωποι διέκριναν. Ἡ λάμψις αὐτῆς τοσοῦτον εἶναι ζωηρά, ὥστε ὑπερνικᾷ καὶ αὐτὸ τὸ ἡλιακὸν φῶς τῆς ἡμέρας, οἱ δὲ ἰσχυρὰν τὴν ὄρασιν ἔχοντες ἀπὸ μηνὸς ἤδη δύνανται νὰ διακρίνωσιν αὐτὴν ἐν πλήρει μεσημβρίᾳ ὡς σημεῖον, λάμπον ἐπὶ τοῦ γλαυκοῦ τοῦ οὐρανοῦ χρώματος. Τὴν δὲ ἐσπέραν τὸ φῶς αὐτῆς ρίπτει καὶ σκιὰν ὡς μικρὰ πανσέληνος. Ὁ δεῦτερος τῶν ἐν λόγῳ ἀστέρων, ἀνθαμιλλώμενος πρὸς τὴν Ἀφροδίτην, ἀλλὰ μὴ ἐξισούμενος πρὸς αὐτήν, ἀκτινοβολεῖ πρὸς τὰ νοτιοανατολικὰ, εἴτα δὲ προΐουσης τῆς νυκτός βραίνει πρὸς νότον, ἐν μεγάλῃ πρὸς ἀνατολὰς ἀπὸ τοῦ Ἑσπέρου ἀποστάσει. Ὁ ἀστὴρ οὗτος, οὗτινος τὸ φῶς εἶναι ἡρεμώτερον καὶ ἀλαμπέστερον, εἶναι ὁ Ζεὺς ὁ μέγιστος τῶν τοῦ ἡμετέρου συστήματος κόσμων. Οἱ δύο οὗτοι ἀστέρες παρκαλοῦσιν ἀλλήλους ἐν ἀποστάσει ἐπὶ ὥρων, φερόμενοι περὶ ἡμᾶς διὰ τῆς φαινομενικῆς ἡμερησίας κινήσεως τῆς οὐρανοῦ σφαίρας.

Διὰ τὸν παρατηρητὴν, ὅστις ἀγνοεῖ τοὺς νόμους τῆς φύσεως, διὰ τὸν παρατηροῦντα μὲν τὸν οὐρανόν, μὴ εἰδὼτα ὅμως τὰ ἐν αὐτῷ, οἱ δύο οὗτοι ἀδύνατον τοῦ ἀ-

στερέοντος στερεώματος, προσβάλλουσι μὲν τὸ βλέμμα δὲν διαφωτίζουσιν ὅμως τὸ πνεῦμα. Ὁραῖον εἶναι τὸ θεᾶμα τοῦτο, δυνάμενον νὰ μετενέγκῃ τὸν ἀνθρώπινον νοῦν εἰς τὸ ἰδεῶδες τοῦ ρεμβασμοῦ καὶ νὰ μετεωρίσῃ τὴν ψυχὴν ὑπεράνω τῶν εὐτελειῶν τοῦ καθ' ἡμᾶς κόσμου· πόρρω ὅμως ἀπέχει τοῦ νὰ παρουσιάξῃ ἐνδιαφέρον, δυνάμενον νὰ συγκριθῇ πρὸς ἐκεῖνο, ὅπερ αἰσθανόμεθα, ὅταν γνωρίζομεν τί πράγματι παριστῶσι τὰ ἐν τῷ ἀπείρῳ ἐγκατεσπαρμένα ταῦτα σημεῖα. Τὸ λευκὸν ἄστρον τῶν δυσμῶν δὲν εἶναι πλέον οὐράνιον φῶς μόνον, σύμβολον τοῦ ὀνείρου καὶ τοῦ ἔρωτος, προκαλοῦν τὰς ἐμπιστευτικὰς διαχύσεις τῆς καρδίας, εὐλογῶν τὴν ὠραιότητα καὶ προστατεῦον πᾶν τὸ μυστηριώδες. Ὁ Ζεὺς δὲν εἶναι πλέον ὁ ἀνώτατος θεὸς τῶν οὐρανόων σφαιρῶν, ὁ διέπων τὰ τῆς φύσεως· ἀλλ' ὅπισθεν τοῦ πέπλου τῆς φαινομενικότητος τὸ πνεῦμα ἡμῶν, δεδιδαγμένον διὰ τῶν ἀνακαλύψεων τῆς ἐπιστήμης, χαιρετίζει ἐν τοῖς δυσὶ τούτοις ἀπροσψαύστοις φωτεινοῖς σημεῖοις κόσμους ἀναλόγους πρὸς τὸν ὑφ' ἡμῶν κατοικούμενον, φερόμενος διὰ τῆς αὐτῆς ἐλκτικῆς δυνάμεως κύκλῳ τοῦ αὐτοῦ ἡλίου, οὐδεμίαν καθ' ἑαυτοῦ κατέχοντας λάμψιν ἀλλ' ἀντανακλῶντας ἐν τῷ διαστήματι τὸ φῶς, ὅπερ λαμβάνουσι παρὰ τοῦ κεντρικοῦ ἀστέρος, περὶ ὃν στρέφονται, ὡς καὶ ἡ σφαῖρα ἡμῶν ἐν τῇ διελεύσει τῶν αἰώνων, τῶν ἐτῶν, τῶν ἡμερῶν καὶ τῶν ὥρων· κόσμους ἀναλόγους μὲν πρὸς τὸν ἡμέτερον, ἀλλ' οὐχὶ καὶ καθ' ὅλα ὁμοίους, καθότι μεγάλη διαφορά ὑπάρχει μεταξὺ αὐτῶν.

Ἡ Ἀφροδίτη φαίνεται καθ' ὅλα ὁμοία πρὸς τὴν Γῆν, κατὰ τε τὸ μέγεθος καὶ κατὰ τὴν πυκνότητα. Ἡ διάμετρος αὐτῆς εἶναι ἐπαισθητῶς ἴση πρὸς τὴν τῆς γῆνους σφαίρας, ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ βάρος καὶ ἡ μέση πυκνότης τῶν ὑλῶν, ἐξ ὧν συνίσταται. Τὸ αὐτὸ ἐφαρμόζεται καὶ διὰ τὴν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς βαρύτητα. Πάντα ταῦτα ὑπολογίζονται ἀκριβῶς. Ὡσαύτως γνωρίζομεν ὅτι ὁ πλανήτης οὗτος περιβάλλεται ὑπὸ ἀτμοσφαίρας ὑψηλοτέρας καὶ πυκνοτέρας τῆς ἡμετέρας, ὅτι δὲ ἡ ἀτμοσφαῖρα αὕτη σχεδὸν διηνεκῶς εἶναι πλήρης νεφῶν. Αὕτη μάλιστα, πρὸς τῇ μικρᾷ ἀπὸ τοῦ ἡλίου ἀποστάσει, εἶναι ἡ αἰτία δι' ἣν ἡ Ἀφροδίτη λάμπει τοσοῦτον, καθότι ἡ ἐπιφάνεια τῶν νεφῶν τούτων ἀντανακλᾷ ἄριστα τὸ ἡλιακὸν φῶς. Εἶναι σκοτεινὴ ὡς καὶ ἡ Γῆ, οὐδὲν δ' ἕτερον φῶς ἔχει, εἰμὴ μόνον τὸ ἀπὸ τοῦ ἡλίου λαμβανόμενον. Καὶ ἡ ἐλαχίστη διόπτρα ἀρκεῖ ὥπως δείξῃ τὰς φάσεις αὐτῆς, οὕτως ἀναλόγους πρὸς τὰς τῆς Σελήνης. Καὶ ἡ Γῆ δὲ μακρόθεν ὁρωμένη, ἐκ τοῦ πλανήτου Ἀρεως ἐπὶ παραδείγματι, παρουσιάζει ἀκριβέστατα τὴν αὐτὴν ὄψιν, ἣν καὶ ἡ Ἀφροδίτη εἰς ἡμᾶς, οὕτως ὥστε διὰ τοὺς κατοίκους τοῦ Ἀρεως ἐσμὲν ὁ ἑωσφόρος καὶ ὁ ἑσπερος αὐτῶν· ἴσως μάλιστα οἱ Ἀρεῶνται ἀνῆγειραν πρὸς τιμὴν ἡμῶν βωμοὺς. . . .

Ἡ μεγαλύτερα μεταξὺ Ἀφροδίτης καὶ Γῆς διαφορά ἔγκειται ἐν τῇ ἀπὸ τοῦ ἡλίου ἀποστάσει καὶ ἐν τῇ διαρκείᾳ τοῦ ἔτους. Ἐνῷ ὁ ἡμέτερος πλανήτης αἰωρεῖται ἐν ἀποστάσει 149 ἑκατομμυρίων χιλιομέτρων ἀπὸ

1) Δημοσιεύσαντες ἐν προηγουμένῳ φύλλῳ τὰ περὶ τῶν τελευταίων παρατηρήσεων καὶ γνωμῶν ἐπὶ τῆς περὶ τὴν ἄρξαν αὐτῆς περιστροφῆς τῆς Ἀφροδίτης, λαμπύσεως καθ' ἑκάστην ἐσπέραν ἐν τῷ νοτιοδυτικῷ τοῦ οὐρανοῦ ἡμῶν τμήματι, μεταγλωττίζομεν καὶ τὸ ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον ἐνδιαφέρον ἄρθρον τοῦ διαστήμου γάλλου ἀστρονόμου [καὶ χαριεστάτου συγγραφέως Καμυίλλου Φλαμμεριώ.